

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.2.19>

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA ZA ZAMACHY NA ŻYCIE I ZDROWIE
FUNKCJONARIUSZA ORGANÓW ŚCIGANIA ZGODNIE Z PRZEPISAMI
WSPÓŁCZESNEGO PRAWA KARNEGO POSZCZEGÓLNYCH
PAŃSTW SYSTEMU PRAWA KONTYNENTALNEGO**

Vladimir Kondratov

student

Donieckiego Instytutu Prawniczego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy (Krzywy Róg, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-7657-6431

e-mail: kondratov_v@gmail.com

Adnotacja. W ramach tego artykułu naukowego i prawnego autor rozważył wszystkie niezbędne elementy instytucji odpowiedzialności karnej za zamach na życie i zdrowie funkcjonariusza organów ścigania zgodnie z przepisami współczesnego prawa karnego niektórych państw systemu prawa kontynentalnego. Rozważając to pytanie badawcze, autor korzystał z treści źródeł obowiązującego prawa karnego tych państw.

Należy zauważyć, że współczesne prawo karne niektórych państw systemu prawa kontynentalnego w taki czy inny sposób zawiera przepisy dotyczące odpowiedzialności karnej za przestępcze zamachy na życie i zdrowie przedstawicieli systemu ścigania.

Najbardziej uderzającym przykładem są rozważane dyspozycje, hipotezy i sankcje przepisów normatywnych zawarte w odpowiednich artykułach obowiązujących kodeksów karnych Portugalii, Francji i Bułgarii.

Słowa kluczowe: funkcjonariusz organów ścigania, zamach na życie i zdrowie, zabójstwo, uszkodzenie ciała, odpowiedzialność karna, źródła obowiązującego prawa karnego, poszczególne państwa systemu prawa kontynentalnego.

**CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR INFRINGEMENT OF LIFE AND HEALTH OF A LAW
ENFORCEMENT OFFICER UNDER THE NORMS OF MODERN CRIMINAL LAW
OF INDIVIDUAL STATES OF THE ROMANO-GERMANIC LEGAL FAMILY**

Vladimir Kondratov

Applicant

Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-7657-6431

e-mail: kondratov_v@gmail.com

Abstract. Within the bounds of the given law study paper the author considered all necessary elements of criminal responsibility institution for infringement on law enforcement officer's life and health under the present penal law provisions of Continental legal system particular national states. While considering the given research matter the author was using these national states valid criminal law instruments.

It is noted that the modern criminal law of individual states of the Romano-Germanic legal family in one way or another, but contains substantive norms on criminal responsibility for criminal attacks on the life and health of certain representatives of the law enforcement system.

The most striking example is the consideration of the dispositions, hypotheses and sanctions of the regulations contained in the articles of the current Criminal Code of Portugal, France and Bulgaria.

Key words: law enforcement officer, infringement on life and health, murder, infliction of bodily harms, criminal responsibility, valid penal law instruments, Continental legal system particular national states.

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я
ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗА НОРМАМИ СУЧАСНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї**

Володимир Кондратов

здобувач

Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України

(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-7657-6431

e-mail: kondratov_v@gmail.com

Анотація. У рамках цієї науково-правничої статті автор розглянув усі необхідні складові частини інституту кримінальної відповідальності за посягання на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів за нормами сучасного кримінального права окремих держав романо-германської правової сім'ї. Розглядаючи це дослідницьке питання, автор звертався до змісту джерел чинного кримінального права вказаних держав.

Зазначається, що сучасне кримінальне право окремих держав романо-германської / континентальної правової сім'ї так чи інакше містить предметні норми про кримінальну відповідальність за злочинні посягання на життя та здоров'я тих чи інших представників правоохоронної системи.

Найбільш яскравим прикладом є розглянуті диспозиції, гіпотези та санкції нормативних положень, що містяться у відповідних статтях чинних КК Португалії, Франції та Болгарії.

Ключові слова: працівник правоохоронних органів, посягання на життя та здоров'я, вбивство, завдання тілесних ушкоджень, кримінальна відповідальність, джерела чинного кримінального права, окремі держави романо-германської правової сім'ї.

Вступ. Усвідомлений, тобто цілеспрямований замах на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів та / або членів його сім'ї, – у вигляді навмисного вбивства, або ж навмисного завдання тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості, або ж навмисного пошкодження його особистого рухомого та / або нерухомого майна, – є серйозним злочином за нормами сучасного кримінального права великої кількості держав світу. У цьому кримінологічному контексті не є винятком і зміст окремих, предметно-регулятивних кримінально-правових положень, що діють у державах, чие право належить до так званої романо-германської, тобто континентальної правової сім'ї.

Основна частина. Оперуючи цими двома узагальненими поняттями, варто брати до уваги, що кількісний склад держав, чие сучасне кримінальне та інше право належить до цієї правової сім'ї, не обмежується «цивілізаційними» та географічними кордонами романо-германського, західноєвропейського, загальноєвропейського світу. «Дух» і «принципи» цієї правової сім'ї були в різні часи інкорпоровані до всіх галузей права багатьох держав Східної Європи, Закавказзя, Близького Сходу, Африки, Центральної та Східної Азії, Латинської Америки (Гасанов, 2019: 38), однак належність до єдиної правової сім'ї аж ніяк не відтворює змістовної тотожності, абсолютної однаковості, ідентичності гіпотез, диспозицій і санкцій відповідних норм кримінального права всіх держав романо-германської правової сім'ї, які розташовані в різних частинах світу. Таким чином, межі між дослідженням необхідних нам норм сучасного кримінального права, з одного боку, держав Західної Європи та, з іншого, наприклад, Росії, Туреччини та Японії, є дещо умовними. Дослідницьке зосередження на змісті певних норм кримінального права, наприклад, Монголії, Китаю, Південної Кореї, Японії та Тайваню, навпаки, виокремить тематичну специфіку суто східно-азійських кримінально-правових норм про покарання за вчинення вказаних злочинів. Те саме стосується і всіх інших згаданих регіонів світу, де панують ті чи інші взірці романо-германського кримінального та іншого права.

Необхідно зазначити, що загальні проблеми кримінальної відповідальності за посягання на працівників правоохоронних органів досліджувалися В.К. Глістіним, М.І. Мельником, Б.С. Никифоровим, В.Я. Тацієм, Є.В. Фесенком, Є.О. Фроловим, М.І. Хавронюком та іншими правниками, проте питання компаративістського пізнання кримінальної відповідальності за посягання або погрозу працівникові правоохоронного органу залишаються малодослідженими.

Саме тому у цій науково-правничій статті, обмежуючись «оригінальними» географічними рамками романо-германської правової сім'ї, ми звертатимемося до змісту кримінальних кодексів лише тих окремих держав, які розташовані в Європі та які сьогодні є або не є членами Європейського Союзу або НАТО чи обох цих міжнародних урядових організацій.

Метою статті є визначення особливостей кримінальної відповідальності за посягання на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів за нормами сучасного кримінального права окремих держав романо-германської правової сім'ї.

Не викликає жодних сумнівів і те, що за «духом» і «буквою» сучасного кримінального права тих чи інших держав, яке об'єктивно належить до романо-германської правової сім'ї, свідоме та інше можливе вчинення цього кримінального злочину є неприпустимим посяганням на сам інститут законної державної боротьби з різними формами та проявами злочинності.

Португалія. Так, наприклад, сучасний КК Португалії відповідно до змісту п. 2 ст. 132 «Кваліфіковане вбивство» Особливої частини нормативно оперує поняттями «обставини, які призводять до спеціального засудження» й «обставини, які свідчать про порочність / збоченість» (The Penal Code of Portugal). Мається на увазі, безумовно, що такі обставини супроводжують акт такого «кваліфікованого вбивства». Згідно з пп. 1 цієї статті, до таких обставин належить вбивство цілої низки цивільних і «силових» посадових осіб, а також громадських та інших діячів: від вищих функціонерів виконавчої та законодавчої гілок влади, вищих, середніх і нижчих посадовців системи правоохоронних органів і цивільного державного управління до, наприклад, працівників системи освіти, релігійних діячів тощо. Серед вказаних осіб прямо згадуються і поліцейські. Покаранням за вбивство когось із вказаних посадовців є тюремне ув'язнення на термін від 12 до 25 років.

У свою чергу, п. 2 ст. 145 «Кваліфіковане тілесне ушкодження» також нормативізує шойно вказані терміни тюремного ув'язнення, коли йдеться про завдання «простого» (ст. 143) та «тяжкого» (ст. 144) тілесного ушкодження, що передбачає покарання до відбування тюремного ув'язнення на термін не більше 4 років.

Зміст п. 1 ст. 147 «Обтяжуюча обставина через смерть» передбачає, що у разі, якщо наслідком вчинення злочинів, передбачених ст. 143–146, стала смерть жертви, то правопорушник буде покараний до тюремного ув'язнення, яке накладається у разі вчинення відповідного злочину з обтяжуючими обставинами –

на термін, який становить одну третину від його мінімальної та максимальної тривалості. У п. 2 цієї ж статті говориться, що якщо тілесні ушкодження передбачені ст. 143, а також у пп. а п. 1 ст. 145, а також у пп. а п. ст. 146 призведуть до тілесних ушкоджень, передбачених ст. 144, то правопорушник буде покараний до тюремного ув'язнення, яке накладається у разі вчинення ним відповідного злочину з обтяжуючими обставинами – на термін, який становить одну чверть від його мінімальної та максимальної тривалості.

Власне і використання насильства, включно із погрозами або завданням тілесних ушкоджень певній посадовій особі з метою перешкоджанню поточному вчиненню нею дії, яка відповідає її обов'язкам, а також утримання такої особи від такої дії можна вважати посяганням на здоров'я працівника правоохоронного органу. Вчинення такого протиправного діяння карається відповідно до п. 1 та п. 2 ст. 347 «Спротив діям посадової особи та насильство щодо неї» позбавленням волі на термін не більше 5 років.

Таким чином, зміст наведених пунктів цієї статті відтворює також і узагальнений кримінологічний і кримінально-правовий підхід, сутність якого полягає в узагальненій криміналізації злочинів проти будь-яких посадових осіб як таких.

На окрему увагу заслуговує і зміст ст. 349 «Звільнення ув'язнених», згідно з п. 1 та п. 2 якої застосування насильства, погрози або хитрощів заради звільнення осіб, законно позбавлених волі, а також будь-яке сприяння такому звільненню караються позбавленням волі на термін не більше 5 років. Безумовно, такі дії та їхні наслідки спричиняють загрозу життю та здоров'ю правоохоронців, у цьому випадку – працівників пенітенціарної системи. Саме тому через позбавлення волі на термін від 1 до 8 років згідно зі ст. 354 «Повстання ув'язнених» караються учасники повстань у закладах із виконання покарань, які здійснюють напад на охоронця або погрожують йому насильницькими діями.

Однак, як ми бачимо, у змісті наведених статей чинного КК Португалії зовсім не виокремлено та не криміналізовано вбивства та завдання тілесних ушкоджень щодо членів сімей поліцейських і всіх інших державних посадовців вищої, середньої та нижчої ланки. Також не піддано криміналізації свідомих посягань на рухому та нерухому власність португальського правоохоронця та / або членів його сім'ї.

Іспанія. Як не дивно, але чинний КК цієї держави не виокремлює власне працівників правоохоронних органів, які можуть бути об'єктами злочинних, насильницьких посягань. Так, згідно зі змістом ст. 550 та 551 (із циклу статей «Напад на владного функціонера, його представників та цивільних посадових осіб, опір та непокоря їм») нормативно зазначається, що напад на владного функціонера, його представників або цивільних посадових осіб, використовуючи проти них насильство, активно погрожуючи ним, або чинячи їм активний опір, коли вони виконують свої обов'язки, карається через позбавлення волі на термін від 2 до 4 років (The Penal Code of Spain). У свою чергу, згідно ст. 552, якщо такий напад здійснювався із використанням зброї або інших небезпечних засобів, то покарання буде збільшено на один ступінь.

Таким чином, цим владним функціонером або його представником може виявитися і працівник того чи іншого правоохоронного органу. Напад на нього через виконання ним його службових обов'язків може означати і насильницькі дії щодо нього, і тоді, коли він безпосередньо не виконує їх, у будь-який час, зокрема через почуття помсти.

Варто також зазначити, що поняття «працівник правоохоронних органів» є надзвичайно широким із погляду професійно-функціональних галузей і відповідних їм службових обов'язків. Тобто правоохоронцями у широкому розумінні є не лише, наприклад, поліцейські, оперативні працівники, слідчі, експерти-криміналісти, прокурори, судді та функціонери системи виконання покарань, системи державних тюремно-виправних закладів. До них належать також і військові, і прикордонники, і ті, хто підтримує систему національної безпеки. Саме тому у ст. 554 чітко передбачено, що той, хто здійснює активний фізичний тиск, власне злочинний напад або ж побиття щодо військовослужбовця або ж чинить йому активний опір, буде покараний так, як це безпосередньо передбачено відповідно до змісту вищенаведених ст. 551 та 552.

Франція. Чинний КК цієї держави передбачає найбільш суворе покарання за вчинення одного із варіантів кримінального злочину, який ми розглядаємо. Так, згідно з п. 4 ст. 221-4 Секції I «Завдання навмисної шкоди життю» Розділу I «Злочини проти життя осіб» Часини II «Злочини проти людей» Особливої частини передбачено, що вбивство судді, прокурора, адвоката, працівника системи юстиції, державного службовця, працівника жандармерії, цивільного службовця національної поліції, митного працівника, функціонера пенітенціарної системи, іншої особи, яка виконує владні функції або надає громадські послуги та пожежника (професійного чи добровільного), призначеного наглядача за будівлею чи будівлями, або агента, який за дорученням з'яомника наглядає за незаселеною будівлею, коли такий статус жертви є відомим або ж очевидним, буде покарано через довічне ув'язнення (The Penal Code of France). Зокрема, за ст. 221-5 довічним ув'язненням карається вбивство когось із цих посадових осіб через отруєння.

У свою чергу, згідно зі ст. 221-5-1 звернення із пропозицією до когось, або надання комусь обіцянки, або обдарування когось із метою схилити до вбивства або отруєння, незалежно від того, чи вчинено чи здійснено спробу вчинити цей злочин, караються через тюремне ув'язнення на термін 10 років і сплатою штрафу у розмірі 150 000 євро. Отже, у цьому випадку чинник насильницької помсти посадовій особі, зокрема працівникові правоохоронних органів, через виконання ним його службових обов'язків нормативно виокремлено більш або менш чітко.

Звільнення ж правопорушника від покарання є передбаченим у змісті ст. 221-5-3, якщо він, повідомивши про злочин уповноваженим посадовим особам, попередить смерть жертви та, у відповідних випадках, назве інших виконавців і співучасників злочину. Через ті самі дії вироком, винесений йому судом, може бути

скорочений до 20 років. Це є надзвичайно важливим для подальшої долі правопорушника, особливо якщо жертвою таких злочинних замахів є працівники правоохоронних органів Франції.

Катування шойно перерахованих посадових осіб і жорстоке поводження із ними караються за п. 4 ст. 222-3 Параграфу I «Катування та акти жорсткості» Секції I «Навмисні злочини проти фізичної цілісності осіб» Розділу II «Злочини проти фізичної або психологічної цілісності осіб» тюремним ув'язненням на термін 20 років.

Також у ст. 222-8 Параграфу 2 «Акти насильства» передбачено, що насильницькі дії, які призвели до несподіваної смерті когось із вищеперахованих посадових осіб, караються через тюремне ув'язнення на термін 20 років.

Зміст ст. 222-10 відтворює проблематику посягань на здоров'я правоохоронців під час безпосереднього виконання ними своїх професійних, службових обов'язків, зокрема під час забезпечення або відновлення громадського порядку, тобто через ліквідацію масових безпорядків під час, наприклад, масових заходів. Так, у цій статті говориться, що вчинення насильницьких дій, наслідком яких є постійна інвалідність, якщо ці дії вчиненні щодо когось із вищевказаних посадових осіб, карається тюремним ув'язненням на термін 15 років. Якщо ж згідно зі ст. 222-12 такі насильницькі дії призвели до втрати кимось із цих посадовців працездатності на термін 8 днів, то правопорушник буде покараний через позбавлення волі на термін 5 років і сплату штрафу у розмірі 75 000 євро.

Якщо ж такі дії спричинили втрату працездатності цими посадовцями на термін менше 8 днів, або ж зовсім не спричинили такої втрати, то покаранням буде позбавлення волі на термін 3 років і сплата штрафу у розмірі 45 000 євро.

Як ми бачимо, аналогічно до змісту відповідних статей чинних КК Португалії та Іспанії наведені норми зовсім не криміналізують всіх перерахованих злочинних посягань на життя, здоров'я та працездатність близьких і далеких родичів, членів сімей, друзів, приятелів всіх вказаних посадових осіб, зокрема правоохоронців.

Німецьчина. У чинному КК цієї держави, а саме в п. 1 ст. 113 «Опір працівникам силових структур», Розділу VI «Опір державній владі» Особливої частини передбачено кримінальну відповідальність за незаконний опір посадовій особі, якою може бути і, наприклад, поліцейський, і, як зазначено у цій статті, солдат Збройних Сил, а також за напад на них; покаранням є позбавлення волі на термін до 2 років або ж через сплату штрафу (The Penal Code of Germany). Згідно з ч. 2 цієї статті вводиться поняття «серйозні випадки», за яких термін позбавлення волі, безумовно, збільшується, а саме коли такий опір або напад здійснюється зловмисником за допомогою зброї, а також коли вчинення цього злочину призводить до смерті або суттєвих поранень жертви.

Дещо більш предметним видається зміст п. 1 ст. 114 «Опір особам, які дорівнюють до працівників силових структур». Там передбачено, що силові дії осіб, яким надано повноваження й обов'язки поліцейських посадових осіб, або які є слідчими в офіційних справах, не маючи повноважень посадових осіб, будуть рівними до дій офіційного характеру посадових осіб, як це зазначено у ст. 113. Сказане свідчить про те, що такі замах на життя та здоров'я німецьких працівників правоохоронних органів є замахами, що вчиняються під час безпосереднього виконання ними своїх службових обов'язків. Отже, так само не криміналізовано усвідомленого мотиву особистої помсти правоохоронцям та / або членам їхніх сімей.

За прикладом норм кримінального права Португалії, Іспанії та Франції п. 1 ст. 115 «Сприяння втечі ув'язнених осіб» передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на термін не більше 3 років або штрафу. Якщо ж цей злочин вчиняється посадовою особою, до обов'язків якої належить попереджати такі втечі та всіляко їх припиняти, то термін позбавлення волі для неї збільшується максимально до 5 років. Зміст ст. 122 «Повстання серед ув'язнених» більш конкретно говорить про вчинення такого злочину з боку саме ув'язнених, коли жертвами стають саме правоохоронці, які працюють у закладах із відбуття / виконання покарань. Так, у п. 1 цієї статті говориться, що ув'язнені, які об'єднуються у групу, та які або 1) вчиняють насильницькі дії або напад щодо посадової особи офіційного закладу, або іншої посадової особи, або особи, якій доручено наглядати за ними, піклуватися про них і розслідувати їхні дії, або 2) застосовуючи насильство, вчиняють втечу, або 3) використовуючи силу, допомагають комусь із них або іншому ув'язненому втекти, будуть покарані до позбавлення волі на термін від 6 місяців до 5 років.

Вчинення ув'язненими особами цього злочину також може супроводжуватися «серйозними обставинами». Так, згідно з п. 2 цієї статті засуджені, вчиняючи повстання, караються через позбавлення волі на термін від 6 місяців до 10 років, якщо вони або 1) тримають у руках вогнепальну зброю, або 2) тримають у руках іншу зброю, або 3) вчиняючи насильницькі дії, створюють для когось ризик смерті або отримання тяжких тілесних ушкоджень.

Ст. 211–216 Розділу XVI «Злочини проти життя», присвячені криміналізації різних типів вбивств, скоєних за різних обставин та мотивів, не виокремлюють вбивства саме працівників правоохоронних органів або інших посадових осіб. Так само і у ст. 223–231 Розділу XVII «Злочини проти особи», присвячених завданню тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості та, знову ж таки, за різноманітних обставин, не криміналізовано вчинення цих злочинів саме проти тих чи інших представників правоохоронної системи. Те саме стосується і злочинів із руйнації рухомого та нерухомого майна громадян, про що йдеться у ст. 303–305а Розділу XXVII «Злочинна шкода».

Болгарія. Достатньо суворими є покарання за вбивство працівників правоохоронних органів, передбачені за відповідними нормами чинного кримінального права цієї держави. Так, згідно з п. 2 ст. Секції

І «Вбивство» Розділу II «Злочини проти особи» Особливої частини КК Болгарії вбивство судді, прокурора, посадової особи відділу поліції, слідчого, а також цілої низки інших категорій посадових осіб, вчинене під час або у зв'язку із виконанням ними своїх посадових обов'язків, карається або через позбавлення волі на термін від 20 до 30 років, або через довічне ув'язнення, або через довічне ув'язнення без права на подальшу зміну цього покарання (The Penal Code of Bulgaria).

Суворо карається і завдання тілесних ушкоджень вказаним працівниками правоохоронних органів. У п. 2 ст. 131 Секції II «Тілесні ушкодження» передбачено, що завдання тілесних ушкоджень судді, прокурору, посадовій особі відділу поліції, слідчому, вчинене під час або у зв'язку із виконанням ними своїх посадових обов'язків, карається через позбавлення волі на такі терміни у випадках: 1. від 5 до 15 років у випадку завдання тілесних ушкоджень значного ступеню тяжкості; 2. від 3 до 10 років у випадку завдання тілесних ушкоджень середнього ступеню тяжкості; 3. від 1 до 5 років у випадку завдання незначних тілесних ушкоджень відповідно до ч. 1 ст. 130; 4. до 3 років у випадку завдання незначних тілесних ушкоджень відповідно до ч. 2 ст. 130.

Важливим є і зміст п. 3 ст. 143 Секції V «Змушення». Там зазначено, що особа, яка примушує суддю, прокурора, посадову особу відділу поліції, слідчого зробити щось, або ж, навпаки, не робити чогось, або ж страждати через щось, що суперечить його волі, зокрема під час або у зв'язку із виконанням ними своїх посадових обов'язків, буде покарана через позбавлення волі на термін від 2 до 8 років.

Висновки. Сучасне кримінальне право окремих держав романо-германської / континентальної правової сім'ї так чи інакше містить предметні норми про кримінальну відповідальність за злочинні посягання на життя та здоров'я тих чи інших представників правоохоронної системи.

Найбільш яскравим прикладом є розглянуті диспозиції, гіпотези та санкції нормативних положень, що містяться у відповідних статтях чинних КК Португалії, Франції та Болгарії.

У свою чергу, зміст розглянутих норм необхідних нам статей КК Іспанії та Німеччини нормативізує проблематику нормативно-правового захисту державних посадових осіб різної ланки загалом, не виокремлюючи із них саме правоохоронців.

Також варто відзначити, що відповідні норми чинного кримінального права всіх п'ятьох європейських держав актуалізують криміналізацію замахів не лише на представників галузі внутрішніх справ, але й на широке коло посадових осіб, які також належать до системи правоохоронних органів, зокрема, наприклад, на військовослужбовців.

Покараннями за вчинення цих кримінальних злочинів є сплата грошових штрафів і насамперед позбавлення волі на різні терміни, аж до довічного тюремного ув'язнення.

Сучасне кримінальне право Португалії, Іспанії, Франції, Німеччини та Болгарії зовсім не криміналізує окремо злочинних посягань на життя та / або здоров'я членів сімей працівників правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Гасанов Ш.М. Романо-германская правовая семья: история и современность. *Закон и право*. 2019. № 8. С. 38–39.
2. The Penal Code of Bulgaria. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bg/bg024en.pdf>.
3. The Penal Code of France. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/418004/pdf/>.
4. The Penal Code of Germany. URL: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf.
5. The Penal Code of Portugal. URL: https://www.unodc.org/res/cld/document/prt/criminal-code-law-no--59-2007-of-4-september_html/CRIMINAL_CODE_Law_59_2007.pdf.
6. The Penal Code of Spain. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf

References:

1. Hasanov Sh.M. Romano-hermanskaia pravovaia semia: ystoryia y sovremennost. [Romano-Germanic legal family: history and modernity]. *Zakon y pravo*. 2019. № 8. P. 38–39.
2. The Penal Code of Bulgaria. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bg/bg024en.pdf>.
3. The Penal Code of France. URL: Rezhyim dostupu do dokumentu: <https://www.legal-tools.org/doc/418004/pdf/>.
4. The Penal Code of Germany. URL: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf.
5. The Penal Code of Portugal. URL: https://www.unodc.org/res/cld/document/prt/criminal-code-law-no--59-2007-of-4-september_html/CRIMINAL_CODE_Law_59_2007.pdf.
6. The Penal Code of Spain. URL: https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf.